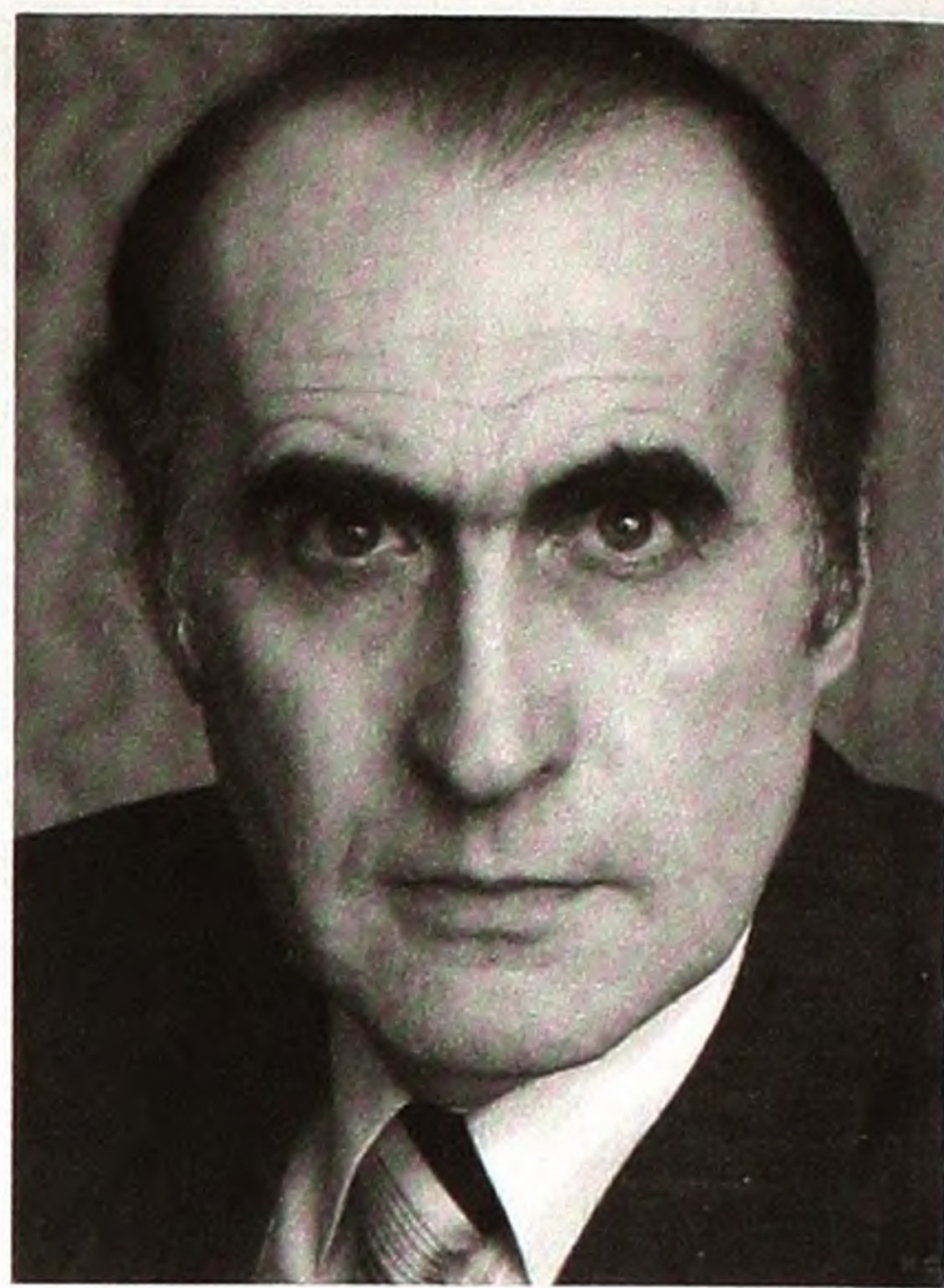

Ігор Слободський — артист театру і кіно, заслужений артист України (2000). З 1980 року працює у Театрі-студії кіноактора. Від травня 2006 року — художній керівник цього театру.

Театр-фантом, або Як відновити Театр кіноактора?

Розмову з Ігорем Слободським веде Лілія Бондарчук

— Ігоре Анатолійовичу, цього року Театру-студії кіноактора виповнюється тридцять років. Що сприяло його появі?

— Так, Театр кіноактора «народився» 1979 року. На той час кіно-студія ім. О.Довженка мала свій штат — близько 60 акторів, які були представниками різних шкіл і різних поколінь. Усі відчували потребу у власних, як кажуть, лаштунках і усвідомлювали, що успішно працювати в кіно можна тільки тоді, коли маєш змогу трудитися на театральному майданчику. Постанова Ради Міністрів УРСР від 9 січня 1979 року за підписом тодішнього її Голови Олександра Ляшка й започаткувала наш театр: «На базі штату кіноакторів студії імені Олександра Довженка створити в місті Києві Театр-студію кіноактора. Підпорядкувати новостворену одиницю кіностудії ім. О.Довженка з наданням конкретного приміщення». Саме з того року кіностудія (її тоді очолював Альберт Путінцев) почала запрошувати акторів ще й для театральної діяльності.

— Хто з режисерів працював у театрі?

— Новостворений театр очолив Юрій Семенович Лисенко (відомий український кінорежисер). Проте співробітничали і з Олександром Смеляковим (тодішнім головним режисером Театру Чорноморського флоту в Севастополі), Віктором Шулаковим, Володимиром Опанасенком. Вистави Віктора Олександровича «Приємна жінка з квіткою і вікнами на північ» із Маргаритою Кринициною в головній ролі та «Судний день» (п'єсу Віктор Шулаков написав разом із Миколою Мащенком), де головну роль грав чудовий актор Лев Перфілов, мали великий успіх.

Зал був камерний — на 250 місць. Утім, ми не оминали й масштабних творів: у п'єсі «Захід» за Ісаком Бабелем, яку в середині 1980-х поставив Володимир Опанасенко (тоді — художній керівник нашого театру), було задіяно 36 акторів! Варто згадати й Валентина Козьменка-Делінде: на початку 1980-х він переніс на наш кін свою виставу «Дрібниці» за п'єсою Бернарда Шоу, залучивши курс Костя Петровича Степанкова (Олексій Горбунов грав у ній Наполеона, ще будучи студентом; а потім уже як професійний актор). У ті часи у штаті театру було 150 акторів!

А скільки виявляли бажання працювати на нашій сцені! Щоправда, зайнятість у кіно не давала їм цього зробити повною мірою. Микола Гринько, зокрема, мріяв, щоб колектив трудився на засадах чеського театру «Латерна магіка», який поєднував живий образ, створюваний актором, з образом екранним (у Празі вистави цього театру йдуть донині). Однак до технічних можливостей чеських ко-

лег нам як було, ой, як далеко.

— Те, що театр був «студією», допомагало чи заважало?

— Ми народилися в часи розквіту театрів-студій. Уточнення «студія» виправдовувало діяльність таких мистецьких одиниць. Однак ми з'явилися з волі чиновників, і тому 150 акторів і 80 осіб обслуговуючого персоналу могли собі дозволити тільки ми. Залишивши назву «студія», чиновники створили колізію. Багатьом важко було зрозуміти: йдеться про колектив професійної театральної діяльності з відповідним фінансуванням чи про студію кіноактора при кіностудії ім. О.Довженка?

Проте наші актори грошей за вистави не отримували. Справді, держава давала театрові дотацію (на той час — близько 120 тисяч карбованців на рік). Цих коштів вистачало на оплату праці обслуговуючого персоналу й постановку вистав (передусім на виготовлення декораций). Кількість наших вистав за рік не варто порівнювати з річною кількістю вистав репертуарного театру. Заробітна плата акторів, хоч як це дивно, формувалася не в театрі! Вона закладалася в бюджет фільмів, які знімала кіностудія. Актор, запрошений театром, прикріплювався (як прикріплялися художники-декоратори, постановники) до знімальної групи й отримував платню від неї, позаяк вона мала свій рахунок на кіностудії. Кіностудія ж щоразу відшкодовувала з рахунків знімальних груп так звані загальностудійні кошти; з них і фінансувалися бухгалтерія й адміністрація Театру кіноактора.

Важливо, що на кожного актора знімальна група перераховувала, крім платні за кожен знімальний день, додатково ще 25 відсотків акторської ставки. Ці відсотки називали «коштами міжкартинної перерви». У такий спосіб і ті актори нашого колективу, які не були задіяні в зйомках, отримували засоби для прожиття. Гуманна схема! За нею, починаючи з 1930-х років, працювало радянське кіно: така система виплати була практично на всіх державних кіностудіях. Головне ж, що в нашому об'єднанні панував дух студійності, і якщо платня акторів формувалася в кіно, то їхні творчі особистості (насамперед молодого покоління) — у театрі, особливо, коли вони працювали з цікавими режисерами.

— Чому нині театр не має приміщення?

— Кіномитці на вулиці Чкалова (нині — Гончара) збудували театр для кіноакторів. Передусім треба відзначити сприяння Миколи Павловича Мащенка, який, сам будучи вихідцем із театрального середовища, добре розумівся (і розуміється) на творчих потребах акторів.

Упродовж семи років ми працювали на власній театральній сцені. Однак настали 1990-ті. Держава вклала в будівництво театру чимало коштів, але виявилось, що приміщення (мабуть, через недолугість чиновників) — на балансі звичайного ЖЕКу, а не кіностудії, яка з самого початку оплачувала обслуговування приміщення.

1991 року наш театр позбавили фінансування, себто дотації (лист заступника міністра культури УРСР № 8-31/24 від 01.02.1991). Тоді держава зняла дотацію практично з усіх українських театрів. Однак ми не входили до реєстру театрів. Так ми опинилися в цілковитій фінансовій залежності від кіностудії ім. О.Довженка. Деякий час вона нам допомагала, бо сама була ще сильною. Коли ж наші борги сягнули критичної величини, ми змушені були залишити своє приміщення.

— Від чого ще потерпає театр?

— Нині, коли в кіно набирає обертів продюсерська система, грошей під час перебування у простоюванні ніхто з акторів нашого театру не отримує. Водночас керівництво кіностудії в особі Ігоря Ставчанського не заперечує необхідність театру кіноактора, але й визнає, що самотужки підтримувати його (передусім матеріально) не в змозі. Постанову Кабінету Міністрів про створення Театру кіноактора ніхто не скасував й одночасно ніхто не заклав і не закладає у фінансові плани окремої статті щодо цього театру.

Утім, навіщо кіноакторові потрібен театр? Штатний театральний актор знає: якщо цього сезону Гамлета (чи іншого бажаного персонажа) зіграти не поталанить, то наступного — досить імовірно. У кіно ж системних творчих планів не існує, багато важить випадок; отже, розраховувати на зайнятість і запитаність актор не має підстав. Крім того, театр — це своєрідна дослідницька лабораторія, яка дає змогу заявити про себе молодим талантам — тим, кого кінематограф ще не розгледів.

Водночас, коли йдеться про «живий» театр, неможливо не зважати на студійність — його органіку. Не можу не згадати виставу Володимира Опанасенка «Політ над гніздом зозулі», в якій грали Леонід Яновський і Володимир Талашко. Це був взірць режисерської культури. У 1980-ті в Києві йшло одразу три вистави за цим твором, і колеги-актори з інших театрів ходили переглянути нашу версію.

— Скільки нині акторів у штаті?

— Близько сорока. Відкрию таємницю. Вже більш як 20 років у штаті театру талановита актриса Марія Мішуріна (донька режисера й оператора Олексія Мішуріна). Однак мало хто знає, що саме вона — драматург Марія Ладо. Це її вистави грають у багатьох театрах Росії й України (зокрема, в Київському молодому — «Надзвичайно проста історія»). Марія люб'язно згодилася надати свою п'єсу для нашого театру. Недавно кіностудія за рахунок власних (госпрозрахункових) коштів замовила (фактично вперше після тривалої перерви — востаннє таке робили за часів керівництва Миколи Мащенко) Вікторові Шулакову оригінальну п'єсу.

— 2007 року студію імені Довженка відвідав Президент Віктор Ющенко. Чи порушувалося під час зустрічі з ним питання про Театр кіноактора?

— В Указі Президента України від 13 вересня 2007 року (№ 868/2007) «Про заходи щодо сприяння розвитку національної кінематографії» зазначено: «...вжити в установленому порядку заходів щодо поліпшення фінансування Національної кінематики України та Національної кіностудії художніх фільмів ім. О. Довженка, а також відновлення фінансування театру-студії кіноактора».

— Як художній керівник ви зверталися по допомогу до влади?

— Так, і не раз, але мої звернення потонули у вирі багатьох прохань, пов'язаних із кіно. Проте й нині, коли розмови про державну підтримку видаються особливо непристойними, й далі акцентую питання на фінансуванні Театру-студії кіноактора за рахунок держ-

замовлення.

Сподіваюся, театр кіноактора стане центром кіноакторського мистецтва України. Це єдиний на наших теренах театральньо-видовищний заклад культури, художньо-естетична концепція діяльності якого може бути реалізована на межі поєднання театру та кіно. Звідси й головні складники діяльності театру: театральньо-концертна; музейна (історія кіноакторського мистецтва); кінопросвітницька. Зупинюся на останній. Коли на сцену виходить Раїса Недашківська й розповідає глядачам про фільм «Комісар» або роботу над роллю Мавки у «Лісовій пісні» Віктора Івченка, можна говорити про малу театральну форму й водночас просвітницький аспект вистави.

Проте, створивши на базі нашого Театру, ми повинні керуватися принципом антрепризної вистави: залучати і акторів центру, і запрошувати колег з інших театрів.

— Які шляхи розвитку театру вважаєте реальними?

— Бачу три варіанти розвитку Театру кіноактора. Перший: забезпечення фінансування так, як творчого об'єднання «Дебют». Театр створював би продукт у форматі «відеофільм—вистава». «Дебют» витрачає на створення 20-хвилинного фільму 400—500 тис. грн. Ми ж, отримавши такі кошти, спроможні створити повнометражний фільм-виставу. Зверніть увагу, водночас автономно існуватиме ще й другий продукт — театральна вистава (для її постановки потрібно близько двох—трьох місяців). Якби нам дали змогу зробити бодай три—чотири таких проекти на рік, ми були б щасливі. Ігор Ставчанський запевняє, що студія долучитися до створення кіновистави, виділивши невеличкі кошти. Це важливо, бо нині наш театр узагалі не має творчо-виробничої бази. Ми розробили план театральних проектів; його узгоджено з керівництвом кіно-студії ім. О.Довженка, якій наш театр підпорядковується. У плані: п'єса «Ханума» у постановці Віктора Шулакова, п'єса Деніз Бональ «Природність серпня» (переклад Олени Славінської), до постановки якої плануємо залучити студентів і випускників курсів Володимира Талашка, а також відновлення вистави «Любов, зрада, ревності» (п'єсу за мотивами творів Інгмара Бергмана написав Микола Мащенко) у постановці вашого покірного слуги.

До 200-річчя Гоголя сподіваємося втілити «Ніч перед Різдвом» за Миколою Гоголем у постановці Віктора Шулакова.

Важливо, щоб ми навчилися продавати свій (суто театральний) продукт. Бо й тоді, коли ми регулярно грали вистави на власній сцені, деякі наші роботи через брак анонсування і презентації так і залишилися не поміченими глядачами.

Другий шлях — заснування на базі театру Центру кіноакторського мистецтва на кшталт відомих кінематек (Мюнхенська, Римська, Берлінська знані в усьому світі), з певною методикою, семінарами й майстер-класами. Це дасть змогу маститим і молодим режисерам створювати проекти своїх майбутніх фільмів.

Третій шлях — муніципальний театр. Дехто застерігає, мовляв, Театр кіноактора не повинен відокремлюватися від студії ім. О. Довженка, Служби кінематографії. Інші наголошують, що становищу міських театрів нині не позаздриш. Однак нам допоміг би відродитися статус навіть муніципального театру, бо нині ми перебуваємо у трагікомічному становищі: одиниця, створена Постановою Кабінету Міністрів України, є підрозділом (цехом, якщо бажаєте) кіностудії.

Нагальне завдання — визначитися зі структуруванням театру, його підпорядкуванням, джерелами та обсягами фінансування. Якщо театр досить довго є у складі кіностудії ім. О.Довженка, потрібно структурувати наш колектив саме в межах цього «організму».

Вірю, що згаданий вище указ Президента про допомогу кінематографії — не просто папірець. Якщо цю віру поділяють і функціонери від кіно, то в Театру кіноактора є майбутнє.